

Försvarsutskottets yttrande

1980/81:3 y

om beredskapslagring för hälso- och sjukvården m. m.

Till socialutskottet

Socialutskottet har den 10 februari 1981 beslutat hemställa att försvarsutskottet avger yttrande över punkt H 4 Beredskapslagring för hälso- och sjukvården m. m. på socialhuvudtiteln (prop. 1980/81:100 bil. 8) jämte motionerna 1980/81:353 av Göran Karlsson m. fl. (s) och 1980/81:932 av Karin Israelsson (c).

Utskottet

I budgetpropositionen (prop. 1980/81:100 bil. 8 s. 17) uttalas att beredskapen inför krissituationer behöver förbättras inom hälso- och sjukvårdsområdet. Under H 4 (s. 167–169) föreslår regeringen att riksdagen till Beredskapslagring för hälso- och sjukvården m. m. för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 34 591 000 kr.

Socialstyrelsen hade föreslagit att anslaget H 4 för nästa budgetår skulle föras upp med ca 60 milj. kr., varav 16,8 milj. kr. för beredskapslagring av förbrukningsmateriel, 8 milj. kr. härav avsåg en försöksverksamhet med buffertlagring av förbrukningsmateriel hos vissa sjukvårdshuvudmän. Det anslagsbelopp som regeringen föreslår innefattar inte några medel till beredskapslagring av förbrukningsmateriel. Medelsbehovet för försöksverksamheten hos vissa sjukvårdshuvudmän kan enligt föredragande statsrådet tillgodoses genom omdisponeringar inom anslaget.

Med hänvisning till stora brister i fråga om försörjningen med förbrukningsmateriel för sjukvården yrkas i motion 353 (s) att riksdagen under H 4 skall anvisa 15 milj. kr. mer än regeringen har föreslagit.

1978 års försvarskommitté har nyligen avgett delbetänkandet Säkerhetspolitiken och totalförsvaret (Ds Fö 1981:1). I ett avsnitt om hälso- och sjukvård i krig uttalar kommittén (s. 221) att de i olika sammanhang påtalade bristerna på sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär kvarstår oförändrade. Kommittén anför vidare:

Hälso- och sjukvården har f. n. en mycket låg lagerhållning vid de platser där förbrukningen sker. Denna kan, bl. a. beroende på omsättningstakt, variera mellan ca två veckor och tre månader för normal fredsverksamhet. Redan en oljekris, som indirekt drabbar plaster och andra petrokemikalier, kan medföra allvarliga svårigheter för sjukvårdens försörjning med förbrukningsmateriel. I en krigssituation blir behoven och därmed svårigheterna ännu större. Enligt kommitténs mening är den f. n. viktigaste åtgärden för att säkerställa sjukvårdens funktion i kriser och krig att förbättra försörjnings-

beredskapen i fråga om sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär. Det är otillfredsställande att ännu ingen reell förbättring kommit till stånd.

Enligt försvarskommittén bör det i samband med den programplanering som skall äga rum undersökas vilka möjligheter som finns att skyndsamt upphandla lager för särskilt kritiska produkter utan att behöva avvakta förhandlingar och försöksverksamhet. Kommittén anser att det bör uppdras åt myndigheterna att ta fram ett sådant underlag att beslut om såväl produktsortiment som kostnader härför kan tas i 1982 års försvarsbeslut.

Som försvarsutskottet tidigare har anfört (FöU 1980/81:1 y) är hälso- och sjukvårdens försörjning en fråga av stor betydelse för totalförsvaret. Försvarskommittén anser att den f. n. viktigaste åtgärden för att säkerställa sjukvårdens funktion i kriser och krig är att förbättra försörjningsberedskapen i fråga om sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär.

Den fråga som riksdagen nu har att ta ställning till är om resurser bör avdelas redan budgetåret 1981/82 för att öka lagerhållningen av engångsartiklar, alltså utan att avvakta resultaten av försöksverksamheten och den fortsatta planeringen inför 1982 års försvarsbeslut.

Genom 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) prioriterades resursförstärkningar inom sjukvården till beredskapslagring av läkemedel för en uthållighet under 12 månaders total avspärrning av landet samt till anskaffning av operationsutrustningar och utbildning för hälso- och sjukvården i krig. På grund av planeringsläget togs inte ställning till en i och för sig angelägen uppbyggnad av lager med sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär. En förbättring i fråga om operationsutrustningar och läkemedel har kommit till stånd, men de i beslutet uppsatta målen har ännu inte nåtts. En viss förbättring av utbildningen har också skett.

Efter överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet startar den 1 april 1981 försöksverksamhet med beredskapslagring av viss förbrukningsmateriel inom några landsting. Syftet är att pröva möjligheterna att genom buffertlagring av vissa färdigvaror hos sjukvårdshuvudmännen öka försörjningsuthålligheten samt att analysera konsekvenserna av överlagringen och hur överlagrade varor kan omsättas i den ordinarie sjukvårdsverksamheten. Försöken beräknas pågå under 12 månader och bedrivs inom en kostnadsram av 8 milj. kr.

Den materiel som prioriteras för försöken är artiklar som har stor betydelse för sjukvården både vid en fredskris och i krig, t. ex. injektions-sprutor, kanyler och katetrar. Sådana artiklar importeras till Sverige, de båda sistnämnda från avlägsna länder som Japan och Malaysia. Lagerhållningstiden beräknas bli betydligt kortare än artiklarnas tekniska livslängd som oanvända.

Enligt vad försvarsutskottet inhämtat anser sig socialstyrelsen ha tillräckligt sakunderlag för att i enlighet med motionsförslaget nästa budgetår

utnyttja ytterligare 15 milj. kr. för lagring av viss förbrukningsmateriel för sjukvården. Detta skulle kunna ske främst genom utökning av försöksverksamheten till flera landsting och till något fler artiklar. Enligt styrelsens bedömning finge man den största effekten för försörjningsberedskapen om ca 12 milj. kr. används för inköp av materiel och ca 3 milj. kr. disponeras för utvidgning av centralförråd hos sjukvårdshuvudmän.

Försörjningseffekten av att anslå 15 milj. kr. för nästa budgetår kan grovt uppskattas genom en jämförelse med den beslutade försöksverksamheten i några landsting. För 8 milj. kr. beräknas sjukhusen där få 1–3 månaders ökad uthållighet vid avspärrning beträffande ifrågavarande artiklar. Kostnaden för att i hela landet bygga upp lager av sjukvårdsspecifik förbrukningsmateriel för 12 månaders uthållighet vid avspärrning har uppskattats till ca 450 milj. kr. Härtill kommer kostnaden för lagring av sådan materiel för behoven under en krigsfallsbelastning i anslutning till avspärrningen, senast uppskattad till ca 150 milj. kr. (1981 års prisläge).

Regeringen har den 5 mars 1981 beslutat om anvisningar till totalförsvarets myndigheter för programplaneringen för en ny försvarsbeslutsperiod, 1982/83–1986/87.

I anvisningarna till socialstyrelsen uttalaas att sjukvårdens behov av absolut oundgängliga produkter under en längre försörjningskris skall säkerställas. Krigsbehovet skall prioriteras. Uthålligheten beträffande sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär är så låg att det nu är nödvändigt att prioritera den materielen före en vidare uppbyggnad av läkemedelsförsörjningen. Enligt anvisningarna skall planeringen därför inriktas på att inom givna ekonomiska ramar snarast skapa balans i försörjningsberedskapen för hälso- och sjukvården i sin helhet. Vid planeringen bör övervägas olika former för att ersätta engångsmateriel med annan materiel och möjligheterna att utnyttja engångsmateriel flera gånger.

Försvarsutskottet konstaterar att det nu finns en stark inriktning mot att förbättra försörjningsuthålligheten beträffande de nödvändigaste sjukvårdsartiklarna av engångstyp. Utskottet anser att denna inriktning är nödvändig. Övervägande skäl talar enligt utskottets mening för att något riksdagsbeslut om förbättringar inte fattas förrän årets programplanering är genomförd och försöksverksamhetens resultat kan överblickas. För att ett sådant beslut skall kunna fattas senast våren 1982 bör regeringen säkerställa att en preliminär utvärdering av försöken föreligger redan innan dessa har pågått 12 månader. Riksdagen bör enligt försvarsutskottets mening hemställa härom hos regeringen.

I detta sammanhang vill försvarsutskottet understryka angelägenheten av att man överväger former för att ersätta engångsmateriel med annan materiel och möjligheterna att använda engångsartiklar mer än en gång. Åtgärder av detta slag skulle kunna få positiva effekter också för den fredstida sjukvården.

I motion 932 (c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att socialstyrelsen förlägger en planerad ny reservanläggning för vätskeproduktion till Västerbotten. Av budgetpropositionen framgår (bil. 8 s. 168) att underlag tas fram under innevarande budgetår för planläggning av en sådan anläggning. Medel för anläggningen behövs inte förrän budgetåret 1982/83.

Val av plats för reservanläggningar måste till stor del påverkas av utvecklingen i fråga om anläggningar med produktion redan i fred. Denna utveckling är enligt socialstyrelsen oklar när det gäller fredsanläggningar för produktion av vätska. För dagen finns tre större fredsanläggningar för produktion av vätska, nämligen Pharmacia i Uppsala, ACO i Göreborg och ACO i Matfors nära Sundsvall. Därtill sker viss tillverkning vid några av landets stora sjukhusapotek. Socialstyrelsen anser att man f. n. inte bör ta slutlig ställning till var den tilltänkta reservanläggningen skall ligga. Enligt tidigare bedömningar har det inte ansetts lämpligt att lägga en sådan anläggning i övre Norrland.

Försvarsutskottet anser att riksdagen inte nu bör ta ställning till var den tilltänkta reservanläggningen skall ligga. Utskottet utesluter inte att det kan bli aktuellt att lägga den i den norra delen av landet. Placeringen bör självfallet ske efter en samlad bedömning som innefattar anläggningens anknötning till lämpligt företag eller sjukhus som bas för anläggningen om den skulle behöva användas.

Stockholm den 12 mars 1981

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Ulla-Britta Larsson (c) och Margit Jonsson (fp).

Avvikande mening

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Karl-Erik Svartberg och Holger Bergman (alla s) anser att den del av utskottets anförande som på s. 3 börjar "Försvarsutskottet konstaterar" och slutar "hos regeringen" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet konstaterar att det råder mycket stora eftersläpningar i fråga om försörjningen med förbrukningsmateriel inom sjukvården. Enligt

utskottets mening bör riksdagen, utan att avvakta erfarenheterna av försöksverksamheten med buffertlagring, anvisa medel till upphandling av artiklar för vilka uthålligheten är särskilt låg. Utskottet förordar att riksdagen under ifrågavarande anslag anvisar 15 milj. kr. mer än regeringen har föreslagit. Beloppet skall avses för beredskapslagring av förbrukningsmateriel. Sådan lagring skulle därmed kunna ske till ett belopp av sammanlagt 23 milj. kr. under nästa budgetår.

Våren 1982 bör riksdagen besluta om ytterligare förbättringar när det gäller förbrukningsmateriel för sjukvården. Regeringen bör därför säkerställa att en preliminär utvärdering av försöksverksamheten föreligger redan innan denna har pågått 12 månader. Riksdagen bör enligt försvarsutskottets mening hemställa härom hos regeringen.

